Japansk sortfyr

Pinus thunbergii

Kort fortalt

- *Pinus thunbergii* – fyrrefamilien (Pinaceae).
- Hjemmehørende langs kysterne i Japan og Sydkorea.
- Stedsegrønt nåletræ med parvise, stive, mørkegrønne nåle på 7–12 cm og mørk, grov bark.
- Om foråret skyder de nye skud op som lyse, opretstående „lys".
- Ude hele året i fuld sol; om vinteren beskyttes skålen mod hård frost, og træet skal stå lyst.
- Tåler tørke, blæst og salt og skal have et meget veldrænet dyrkningsmedie.
- Frøene lægges i blød og får 4–8 uger i køleskab; spirer efter 3–10 uger.

Det kan du se frem til

Med frøene af japansk sortfyr har du grundlaget for en klassisk, vinterhårdfør bonsai, som du selv former fra den første spire. Efter en kort kold periode i køleskabet viser de første kimplanter sig typisk efter 3–10 uger. De første år lader du den unge fyr vokse frit, så stammen bliver kraftig – det er stammen, der senere giver bonsaien sit udtryk. Med årene begynder den grove, mørke bark at vise sig.

Mange forbinder bonsai med et færdigt lille træ fra butikken. Med frø starter du et skridt tidligere – og det giver dig noget, et købt træ aldrig kan: Du bestemmer selv formen fra den første spire, og du kan dyrke arter, der sjældent eller aldrig sælges som færdige bonsai. Det kræver tålmodighed, for der går nogle år, før frøplanten er blevet til et egentligt bonsaitræ. Til gengæld er træet dit eget fra start til slut. Herunder finder du det, du skal vide for at komme godt fra start med netop denne art.

Introduktion

Japansk sortfyr (*Pinus thunbergii*) er et stedsegrønt nåletræ fra fyrrefamilien. Den vokser vildt langs kysterne i Japan – undtagen på den nordligste ø, Hokkaido – og i Sydkorea, ofte på klipper og i sand tæt ved havet. Den tåler salt havgus, blæst og tørke og bruges derfor som læhegn langs kysterne; i Japan er den også en fast del af parker og haver. Nålene sidder parvis, er stive, mørkegrønne og 7–12 cm lange, og om foråret skyder de nye skud op som lyse, opretstående „lys". Barken er mørkegrå og sprækker med alderen op i grove plader. I Japan hører sortfyrren til de foretrukne bonsaiarter. Den kan formes i næsten alle stilarter – kun kosteformen passer ikke – og den grove bark får selv et ungt træ til at se gammelt ud.

Formering

Frøene kræver ikke frost, men en kort kold periode får dem til at spire mere ensartet. Læg dem i lunkent vand i 24 timer, bland dem med let fugtigt sand i en lukket pose, og stil posen i køleskabet ved ca. 2–5 °C i 4–8 uger – ikke i fryseren. Så derefter frøene ca. 1 cm dybt i fugtig såjord eller kokos-såmuld, og hold dem jævnt fugtige ved ca. 15–20 °C. Spiringen sker normalt efter 3–10 uger. Kimplanter af fyr er følsomme for svampeangreb: Giv dem lys og luft, og vand ikke for meget. Når de har fået de første rigtige nåle, prikles de ud i enkelte potter med priklejord.

Sikkerhed: Frø, næringsstoffer og dyrkningsmedier er ikke beregnet til at spise – hverken for mennesker eller dyr. Nogle arter er giftige, så opbevar dem utilgængeligt for børn og dyr.

Placering og lys

Japansk sortfyr skal stå lyst til solrigt – helst i fuld sol hele året. I skygge bliver nålene lange og skuddene svage. Kimplanter, der er sået inde, vænnes gradvist til at stå ude og flyttes først ud, når der ikke længere er risiko for nattefrost.

Vanding og næringsstoffer

Sortfyrren tåler bedre at stå lidt tørt end vådt: Vand grundigt, men først når dyrkningsmediet er ved at være tørt i overfladen. Stående vand skader rødderne. På varme sommerdage kan det dog være nødvendigt at vande hver dag. Fra april til september gives flydende bonsai-næring hver 3. uge.

Dyrkningsmedie

Dyrkningsmediet skal være meget veldrænet, gerne stenet og sandet. Færdig bonsai-jord er et godt grundlag – til fyr gerne blandet med ekstra kvartssand. Til unge planter passer priklejord med kvartssand. Unge planter omplantes hvert 2.–3. år om foråret, før knopperne bryder, ældre træer sjældnere. Fjern ikke al den gamle jord ved omplantningen: Fyrrens rødder lever sammen med svampe (mykorrhiza), som træet har gavn af.

Beskæring

Lad unge fyrre vokse frit de første år, så stammen bliver kraftig. Senere formes træet ved at styre de nye skud: Om foråret knibes for lange skud af, og de nye „lys" på de svagere grene afkortes med ca. en tredjedel. Ca. hvert 2. år skæres grenspidserne lidt tilbage. Tidligt på efteråret kan du fjerne gamle nåle og overflødige grene, så lyset når ind i kronen.

Vinteropbevaring

Japansk sortfyr er hårdfør og skal stå ude hele vinteren – den har brug for både kulde og lys. Let frost skader ikke. I en skål er rødderne dog langt mere udsatte end i jorden, og når dyrkningsmediet fryser hårdt, kan skålen sprænge. Beskyt derfor skålen i god tid, når der er udsigt til flere døgn med frost eller nattefrost under ca. -5 °C: Grav skålen ned i haven, så kun stamme og krone er over jorden, og dæk jorden med blade – eller stil skålen i tørt sand i en flamingokasse. Som stedsegrønt træ skal fyrren også om vinteren stå lyst; skal den ind i en periode, så i et koldt, lyst rum, fx et uopvarmet drivhus eller et udhus med vindue. Kimplanter i deres første vinter skal altid stå frostfrit og lyst, fx i et uopvarmet rum ved 0–5 °C. Stedsegrønne træer fordamper vand også om vinteren: Vand på frostfrie dage, så dyrkningsmediet aldrig tørrer helt ud, og giv ingen næring. Skærm træet for udtørrende vind og stærk vintersol, mens rødderne er frosne.

Vigtige dyrkningstips

Det meste, der går galt ved såning, skyldes for meget vand eller for lidt lys. Jeg anbefaler et let, næringsfattigt såmedie som såjord eller kokos-såmuld, så de fine rødder ikke rådner. Når kimplanterne skal prikles, giver priklejord med kvartssand god dræning og et stabilt rodnet. Senere, når træet skal formes som bonsai, er min færdigblandede bonsai-jord et godt grundlag. Hav tålmodighed: Frø fra samme pose spirer ikke altid samtidig, så lad såbakken stå, selvom de første kimplanter allerede er kommet op.